

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Добрин Канев

***на дисертацията на Дафинка Георгиева Проконова на тема
„Променящата се роля на Председателството на Съвета на
ЕС и проблемът за дефицита на лидерство“
за присъждане на образователна и научна степен „доктор”***

Като имаме предвид предстоящото след броени години председателство на Съвета на ЕС от страна на България, свързаните с него сериозни предизвикателства от различно естество, комбинирани с общата недостатъчност на експертиза, анализът на спецификата на феномена „ротационно председателство“, на натрупания опит от други страни членки, несъмнено е тема с изключителна актуалност за страната ни.

Успешното осъществяване на ротационното председателство от българска страна през 2018 г. изисква системна подготовка, която би трябвало да се основава не на последно място и върху детайлното познаване на практиката на предходните ротационни мандати и особено практиката на другите нови страни членки от региона на Централна Европа.

Такава изследователска цел е заложена в представената от Дафинка Проконова дисертация, в която, по нейните думи, се прави „опит да се систематизира, обобщи и анализира променящата се роля на ротационното председателство в контекста на дефицита на лидерство в ЕС с цел по-добро разбиране на отделните роли на Ротационния председател и възможностите, които имат държавите-членки при определяне на политическите си приоритети при осъществяването на председателските мандати“.

Освен очевидната си актуалност, темата на доктората има своята теоретична значимост, а погледът към председателството през концепцията за т. нар. „дефицит на лидерство“ дава възможност за допълване на знанието за европейския интеграционен процес и за търсене на нови изводи. Подобни възможности разкрива и сравнението на ролята и мястото на председателството преди и след Лисабонския договор с оглед на съществените промени, които настъпват в институционалната структура и начина на функциониране на Съюза.

Към всичко това можем да прибавим и факта, че ротационното председателство е една от не толкова интензивно разработваните европейски теми в България (като изключим труда на И. Шикова от 2012 г.), въпреки че е естествено да се наблюдава повишен интерес към нея.

Още в началото авторката ясно е посочила и по-конкретните си изследователски задачи, чието изпълнение създава предпоставките за един възможно най-пълен анализ на предмета на изследване. Става дума най-напред за очертаване на различните роли, които може да приеме ротационното председателство, за тяхната еволюция и съдържание, както и за факторите, които са оказали влияние в това отношение. Става дума за промените, които настъпват след Лисабон, и за различията между ротационните председателства преди и след приемане на новия договор. Оправдан е и акцентът върху председателствата на новите страни членки от Централна и Източна Европа, при които дисертантката открива достатъчно специфики, за да ги разглежда като отделен случай. В последна сметка всичко това трябва да ни отведе до надеждно обосновани изводи за параметрите и факторите на успешен председателски мандат, които според авторката включват поетата роля от страна на министър-председателя на държавата ротационен председател, както и от степента на европеизация

на нейния политически елит и способността на държавата председател да реагира на външни за ЕС кризи.

От гледна точка на прилаганата методология тя има основания за избора на интердисциплинарен подход, доминиран от историческия институционализъм. Използването когато е необходимо на сравнителния анализ и на документния анализ показва способността на авторката да се справи с изследването както на развитието и промените в ротационното председателство, очертавайки определени периоди, така и със сравнението и типологизирането на председателствата на различни държави в тези периоди.

Дафинка Проконова дефинира достатъчно прецизно основните понятия в своето изследване, поставени и в самото заглавие – роля на ротационното председателство и „дефицит на лидерство“ в ЕС в новия му институционален вид.

От текста проличава, че авторката детайлно познава както научната литература, така и всички съществени първични източници в областта както на предмета си на изследване, така и на неговата по-широка институционална и политическа среда. Имам предвид не само богатата библиография (154 източника на английски, немски, руски и български езици), върху която е стъпила авторката и която обхваща както основните автори и произведения, така и множество case studies на ролята и проблемите на отделните страни в ролята им на председатели, а също и официални документи на европейските институции и на отделните страни от времето на тяхното председателство. Наред с това прави впечатление и способността на авторката критично да оценява и да използва в своя анализ предлагани от различни автори концепции и типологии по отношение на различните роли на председателството, различните степени и форми на лидерство или „липса на лидерство“, различните типове

председателства, от една страна, и свързаните с тях фактори като налични ресурси, степен на европеизация и др. В този смисъл тя се поставя като участник вътре в самите теоретични дебати по отношение на изследваните от нея проблеми.

Възприетата от дисертантката структура на изложение, въпреки сравнително големия брой отделни глави, ѝ дава възможност да представи в логична и хронологична последователност изследвания проблем.

Началото е поставено с изследване на по-общия въпрос за ролята или ролите на председателството като са представени различните концепции по този въпрос, определени са по ясни критерии отделните периоди, свързани с промени в мястото и ролята на председателството, разработена е типология на ролите на председателството, очертани са факторите, от които зависи изпълнението на една или друга роля.

Следва анализ на другия по-общ проблем, през чиято призма се разглежда и самото председателство, а именно значението на председателството при осъществяването (или не) лидерство в рамките на ЕС. В случая лидерството се свежда преди всичко до определяне на политическите приоритети на Съюза, а предмет на изследване е сравнителният потенциал на различните европейски институции (Комисия, Съвет, Ротационно председателство, Председател на Европейския съвет, Върховен представител) или на неофициални формати (френско-германски тандем) да реализират подобно лидерство, което, от своя страна, също намира своята типология и диференцирано разглеждане. Посочени са и основните фактори, които водят до един или друг резултат. Всичко това е разположено в две различни ситуации – преди и след Лисабонския договор.

Следващата глава е необходимата в методологическо отношение стъпка към разглеждане на отделните случаи на осъществяване на ротационно председателство с оглед възможността за тяхното сравнение. От една страна, се прави класификация на председателствата от гледна точка на определени характеристики на страните, поели председателството – големи и малки, стари и нови членове. От друга страна, се предлага модел на анализ, съобразно който се оценяват ролите на страните председатели в двата разглеждани периода. В него са включени такива показатели като влиянието на европеизацията на съответната държава-членка, стабилността или нестабилността на управлението, наличието или липсата на политически консенсус, както и на изграден административен капацитет, а също и на обществена подкрепа, възникването или не на външни за ЕС кризисни ситуации като предпоставка за провеждането на успешен ротационен мандат.

На тази основа вече става възможно, като се използва създадения модел, в следващите глави да се анализират отделните председателски мандати в пред- и следлисабонския период, както и между тях. Тази част от дисертацията е наситена със значителна по количество и качество конкретна информация по отношение на поставени и реализирани приоритети, на общи и специфични фактори на въздействие, на осъществени типове председателство.

Естествено е при такъв предмет на изследване да се очаква появата в дисертационния труд и на политико-приложен аспект на анализа. Можем да го открием в края на текста в лицето на определени политически препоръки за успешно провеждане на предстоящите председателства на Словакия и на България и за подходящите приоритети, които могат да бъдат поставени от двете страни. Към този момент биха могли да се приемат като реалистични очертаните от нея възможни приоритети като

разширяване на Съюза към Югоизточна Европа (макар че по-скоро ще става дума за интензификация на този процес, а не за неговото завършване), енергийната политика, Черноморския регион.

Ако се опитам да обобща основните си изводи за докторския труд, бих казал, че представената днес за публична защита дисертация се характеризира с качества като теоретична и практическа значимост на изследваните проблеми, съвременна и прецизно приложена методология, последователно изградена вътрешна структура, богатство на аналитична информация, детайлен анализ на поредица от досегашни председателства на Съвета на ЕС, научно обосновани и самостоятелно постигнати изследователски резултати.

В същото време биха могли да се направят и бележки, и препоръки към представения дисертационен труд.

Оставам с впечатление, че на места лидерството е прекалено широко разбирано и понякога дори и естествени функции на едно председателство и негови рутинни дейности са третираны като лидерство (например с. 65).

Особено в първите две глави се натрупва продължително рефериране на автори и техни позиции като не винаги става ясно отношението на авторката и нейната собствена позиция.

Поставянето на анализа на предстоящите председателства в рамките на заключението не е подходящо, тъй като то има други функции. По-добре би било да бъде отделен параграф в последната глава.

Мястото на оценката на приносите (със съдържанието на която като цяло мога да изразя съгласие) е по-скоро в автореферата, а не в самия изследователски текст.

Макар че текстът е значително подобрен след вътрешната защита, все още се срещат известни смислови повторения, технически грешки, непълни изречения. Като цяло обаче текстът несъмнено притежава академичен характер.

Авторката с право поставя в началото ред ограничения по отношение на своя изследователски фокус. Но все пак трудът би получил допълнителна пълнота, ако не се пропуска почти изцяло например Еврогрупата и отражението на нейните решения и действия върху лидерския потенциал на председателството, а в по-широк план и върху „дефицита на лидерство“ в ЕС.

По мое мнение и погледът към предстоящото българско председателство би могъл да бъде по-обширен.

Направените бележки не омаловажават очертаните вече достойнства и постижения на дисертационния труд. Така че, заключението ми е:

На вниманието ни е представен сериозен изследователски труд, в който докторантката успешно е осъществила комплексно и задълбочено изследване на значима и актуална тема.

Това ми дава всички основания да подкрепя присъждането на образователната и научна степен „доктор по политология“ на Дафинка Прокопова.

София, 8 май 2015 г.

доц. д-р Добрин Канев